

3.2.3 Ansvarlig selskap – ANS eller DA

Svært mange advokatfirmaer er organisert som ansvarlige selskaper. Ansvarlige selskaper er regulert i selskapsloven. Loven regulerer de sentrale forhold i et slikt selskap. Bestemmelsene er i stor grad fravikelige, bortsett særlig fra ansvarsreglene.

Et ansvarlig selskap hefter som sådant for selskapets forpliktelser, og med hele selskapsformuen. Det følger videre av selskapsloven § 2-4 at deltakerne er personlig solidarisk ansvarlige for selskapets forpliktelser, med mindre annet er avtalt og registrert i Foretaksregisteret, eller begrensningen er kjent for den som gjør krav gjeldende.

Dersom det ikke avtales noe spesielt i et ansvarlig selskap, vil det være et ANS, dvs. at deltakerne hefter med hele sin formue for selskapets forpliktelser, i tillegg til at selskapet er ansvarlig med selskapsformuen. Kreditor kan – med visse begrensninger – rette krav direkte mot selskapsdeltakerne.

Det kan avtales at selskapet skal være et ansvarlig selskap med delt ansvar – DA.

En slik selskapsform følger de samme regler som for ANS, bortsett fra at deltagerne hver for seg ikke er fullt ut ansvarlige for selskapsforpliktelsene, men bare for en brøkdel av disse. Det er verd å merke seg at delingen bare kan foretas etter matematiske andeler (brøker eller prosentandeler) og ikke etter forpliktelsen art.

Domstollovens § 232 femte ledd bestemmer at det i ansvarlige selskaper kan avtales at selskapsdeltakerne ikke skal ha deltakeransvar for erstatningsansvar som selskapet pådrar seg under advokatvirksomheten, når minst en av selskapets advokater er solidarisk ansvarlig med selskapet etter bestemmelsens første til fjerde ledd. Ansvarsbegrensningen er virksom når forholdet er registrert i Foretaksregisteret.

Dette er ikke egentlig noen egen selskapsform, men en ansvarsvariant som kan avtales i ansvarlige selskaper, herunder selskaper med delt ansvar. Regelen har sammenheng med bestemmelsen i domstolloven § 232 første ledd, siste punktum, som sier at selskapet ikke kan instruere den ansvarlige advokat om den faglige utførelsen av oppdraget. Det er ikke urimelig at det er adgang til å begrense partnernes personlige ansvar for andre partneres profesjonsfeil, når man ikke har noen mulighet til å påvirke utførelsen av advokatoppdraget.

3.2.4 Aksjeselskap

Reglene i domstolloven innebærer at advokatvirksomhet kan drives i aksjeselskaps form.

Domstollovens regler om eierskap og styreposisjon for selskaper som driver advokatvirksomhet gjelder også for advokataksjeselskaper. Likeledes gjelder de vanlige reglene i domstolloven om selve advokatvirksomheten og ansvar for denne. Ved advokatfeil vil således erstatningskreditor kunne holde seg til aksjeselskapet som sådant, samt fullt ut til den eller de advokater som er ansvarlige etter reglene i dl. § 232.

Fordelen ved aksjeselskap er at det ikke blir noe personlig ansvar for deltagerne for andre krav enn personlige erstatningskrav som følge av egen advokatvirksomhet. Slike andre krav kan være krav fra ansatte, långivere, leverandører, huseiere osv. Med det økonomiske omfang utover selve advokatvirksomheten som mange advokatselskaper har, kan en slik ansvarsbegrensning være av betydning. Dette forutsetter imidlertid at kreditorer godtar å ha bare aksjeselskapet som debitor.

3.2.5 Indre selskap og stille deltaker

Et indre selskap er etter selskapslovens definisjon et selskap, men som ikke opptrer som sådant overfor tredjemann. Det innebærer at det drives en virksomhet for deltageres felles regning og risiko, ved at det er avtalt en deling av virksomhetens over- eller underskudd.

Selskapsloven § 1-2 første ledd d) definerer stille deltager som deltager i et selskap der det er avtalt at deltagelsen ikke skal fremtre utad, og hvor deltageren bare har begrenset ansvar med en fastsatt sum. Deltageransvaret kan være et innbetalt innskudd eller en innskuddsforpliktelse, eller en kombinasjon av dette. Selskapet må ha en hovedmann som vil være fullt ansvarlig i henhold til sin selskapsform.

Selskapet er i prinsippet regulert av selskapsloven, men det er en del unntak og stor avtalefrihet for stille deltaker i indre selskap.

Selskapet som vedkommende er deltager i, må kunne være en hvilken som helst selskapsform, men for advokatvirksomhet synes det å være mest aktuelt at selskapet, dvs. hovedmannen, er et aksjeselskap. Forholdet mellom de stille deltagerne og aksjeselskapet blir et indre selskap. Advokatvirksomheten, som utad ligger i hovedmannen, må enten være stilt til disposisjon for eller overført til det indre selskap. Modellen som velges må reflekteres i regnskap og i ligningsdokumenter.

Grunnen til at advokatselskaper velger å organisere seg som indre selskap med aksjeselskap som hovedmann, synes å være at deltakerne unngår personlig ansvar for annet enn profesjonsfeil, samtidig som man opprettholder samme fleksibilitet ved fordeling av resultatet som i ansvarlige selskaper. Dette må være legitime hensyn å ta. I advokatvirksomhet er det lang tradisjon for at resultatet kan fordeles etter innsats, som kan defineres på mange forskjellige måter. Så lenge man opprettholder det personlige ansvar for profesjonsutøvelsen, synes det ikke å være grunn til å legge begrensninger i måten advokatvirksomhetens overskudd kan fordeles på.

For profesjonsansvar innebærer organisering som indre selskap med aksjeselskap som hovedmann, ikke større begrensning i ansvarsforholdet enn det som man ville fått ved ansvarlig selskap med ansvarsbegrensning etter domstolloven § 232 femte ledd, jf. pkt. 3.2.3 ovenfor. Ansvarsbegrensning etter domstolloven § 232 femte ledd må registreres i Foretaksregisteret for å kunne gjøres gjeldende overfor tredjemann som ikke kjente eller burde kjent avtalen¹, men dette er ingen garanti for at tredjemann kjenner til ansvarsbegrensningen. Når advokatvirksomheten utad foregår i aksjeselskaps form, som det er full anledning til, har ikke tredjemann på samme måte noen berettiget forventning om at andre enn den "ansvarlige advokat" har personlig økonomisk ansvar for eventuelle profesjonsfeil.

For annet ansvar enn profesjonsansvar må kreditor alltid se på foretaksformen for å kunne vurdere om han har rett til å få dekning i annet enn selskapsformuen. I mange advokatforetak vil ansvar som knytter seg til drift, for eksempel husleie, lønninger til ansatte osv, kunne bli betydelige, og det er ikke urimelig at advokater, som andre næringsdrivende, har anledning til å begrense sitt ansvar for slike forpliktelser. Når advokatvirksomheten foregår i aksjeselskaps

---

¹ Sel. § 2-4 (3)

form, må kreditor sikre seg ved garantier eller på annen måte dersom han ønsker større sikkerhet enn det som ligger i aksjeselskapets kapital.

3.2.6 Samvirkeforetak

Advokatvirksomhet kan organiseres også i andre selskapsformer som for eksempel samvirkeforetak.

Etter samvirkeoven defineres et samvirkeforetak som en sammenslutning som har til hovedformål å fremme den økonomiske interessen til medlemmene gjennom deres deltakelse i virksomheten som avtakere, leverandører eller på annen måte. Forutsetningen er at avkastningen, bortsett fra en normal forrentning av innskutt kapital, enten blir stående i virksomheten eller blir fordelt mellom medlemmene på grunnlag av deres omsetning med sammenslutningen. Det er i forarbeidene til loven uttalt at advokatvirksomhet er type virksomhet som kan drives som samvirkeforetak.

Medlemmene har ikke personlig ansvar for foretakets gjeld, men den enkelte advokat vil være ansvarlig iht. domstollovens regler.

Jeg har ikke sett at noen norske advokater i praksis har organisert sin advokatvirksomhet som samvirkeforetak, og dette vil antakelig virke fremmed. Jeg mener imidlertid at et felles kontordriftsselskap, jf. pkt. 3.2.2 og 5.10.1, burde kunne organiseres som et samvirkeforetak. Dette særlig fordi formen gir ansvarsbegrensning samtidig som endring i deltakerkretsen er enklere enn ved aksjeselskap.

3.2.7 Holdingmodell og andre kombinasjonsformer

Holdingselskaper er ikke uvanlig i næringslivet for øvrig. Dette kan være hensiktsmessig dersom man ønsker å separere virksomheter og ha et aksjeselskap som konsernspiss. For advokatvirksomhet synes dette å være mindre relevant pga. det personlige ansvarsforhold.

Etter domstollovens regler er det imidlertid anledning til å ha slike organisasjonsmodeller. DL § 231 bestemmer at andeler i et selskap som driver advokatvirksomhet kan eies av et annet selskap, forutsatt at "holdingselskapets" eiere driver sin virksomhet i det eide advokatselskapets tjeneste. Holdingselskapet må også oppfylle kravene i fjerde til sjette ledd i dl. § 231.

Holdingmodellen omtales ikke nærmere.

3.3 Sammenligning av foretaksformer - oversikt

Forkortelser

EPF – Enkeltpersonforetak

ANS – Ansvarlig selskap med solidaransvar. **DA** – Ansvarlig selskap med pro rata ansvar. **DL 232 V** – ANS eller DA med ansvarsbegrensning mot andre advokaters profesjonsfeil iht dstl 232 femte ledd

AS – Aksjeselskap

IS – Indre selskap med stille deltaker

KOF – Kontorfellesskap

BRREG – Brønnøysundregistrene

FReg – Foretaksregisteret

EnReg – Enhetsregisteret

RReg –

Regnskapsregisteret

	EPF	ANS og DA	AS	IS med AS som hovedmann	KOF
Etablering	Ingen formkrav. Registreres i FReg eller	Selskapsavtale og evt partneravtale. Registreres i FReg.	Stiftelsesdokument, vedtekter, evt aksjonæravtale. Registreres i FReg.	Ikke krav om Selskapsavtale. AS'et registreres i FReg. IS'et registreres ikke.	Bør inngå skriftlig avtale. Ingen registrering.

	EnReg				
Innskudd / finansiering	Intet krav	Innskudd eller innskuddsforpliktelse kan avtales.	Minimum aksjekapital NOK 30.000.	Aksjekapital for hovedmannen. Innskudd eller innskuddsforpliktelse i IS'et kan avtales.	Intet. Kan avtale felles likviditet / likviditetsbuffer.
Organer	Ingen	Selskapsmøte. Kan ha styre og daglig leder	Generalforsamling. Må ha styre. Kan ha daglig leder	Hovedmannen må ha generalforsamling og styre. Selskapsmøte for IS'et. Vanlig at hovedmannens styre fungerer som styre for IS'et.	Fullmakter kan gis ved avtale.
	EPF	ANS – DA	AS	IS med AS som hovedmann	KOF
Regnskap – revisjon. Regnskapsregisteret	Evt. regnskap etter reglene for små foretak. Full revisjonsplikt. Innsendelse til RREG.	Evt. regnskap etter reglene for små foretak. Full revisjonsplikt. Innsendelse til RREG.	Evt. regnskap etter reglene for små foretak. Full revisjonsplikt. Innsendelse til RREG.	Evt. regnskap etter reglene for små foretak. Full revisjonsplikt. Innsendelse til RREG både for Hovedmannen og IS'et	Avhengig av foretaksform
Resultatfordeling	Resultat av egen virksomhet	Overskuddsandel og/eller arbeidsgodtgjørelse	Lønn og/eller utbytte	Overskuddsandel og/eller arbeidsgodtgjørelse fra IS. Utbytte fra hovedmannen	Resultat av egen virksomhet
Ligning og skatt	Personlig skattyter	Selskapet er ikke eget skattesubjekt – deltakerne lignes	AS er skattesubjekt, aksjonærer skattlegges for utbytte og lønnsinntekt	Selskapet er ikke eget skattesubjekt – deltakerne og hovedmannen lignes	Den enkelte lignes iht egen organisasjonsform
Advokatfullmektiger	Ansettes i foretaket	Ansettes i foretaket	Ansettes i foretaket	Ansettes i hovedmannen	Må ansettes i advokatvirksomhetene – ikke i kontorfellesskapet
Ytelser etter folketrygden	Av næringsinntekt	Av arbeidsgodtgjørelse	Av arbeidsgodtgjørelse	Av arbeidsgodtgjørelse	Av næringsinntekt
	EPF	ANS – DA	AS	IS med AS som hovedmann	KOF
Profesjonsansvar	Fullt personlig.	Selskapet (inkl. evt. innskuddsforpliktelse) og den ansvarlige advokat hefter fullt ut. Personlig solidar- eller pro rata ansvar for deltakerne. DL 232 V ² kan avtales for både ANS og DA.	Selskapet og den ansvarlige advokat hefter fullt ut.	Hovedmannen og den ansvarlige advokat hefter fullt ut. Is'et hefter med sin kapital (inkl. evt. Innskuddsforpliktelse)	Fullt ansvar for egen advokatvirksomhet.
Annet ansvar	Fullt personlig	Fullt eller proratarisk personlig	Selskapet hefter - Ikke ansvar for	Hovedmannen og IS'et hefter	Ansvar iht. foretaksform for den

² Dstl § 232 Femte ledd åpner for ansvarsbegrensning for andre advokaters profesjonsfeil for deltakere i ANS og DA

			aksjonærene		enkelte virksomhet
Eierendringer	Enkelt men vær obs på skattemessige fallgruber	Enkelt, men vær obs på skattemessige fallgruber	Enkelt, men vær obs på skattemessige fallgruber	Enkelt, men vær obs på skattemessige fallgruber	Avhenger av den enkelte deltakers organisasjonsform
Omdanning	Kan skattefritt omdannes til ANS/DA og AS	Kan skattefritt omdannes til AS	Kan skattefritt fusjoneres og fusjoneres	Kan fusjoneres og fusjoneres skattefritt, og omdannes til AS skattefritt.	Avhenger av den enkelte deltakers organisasjonsform